

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ STUDII DE POPULAȚIE ȘI ISTORIA
MINORITĂȚILOR

**PROFESORUL SÁNDOR MÁRKI ȘI LEGĂTURILE SALE CU ELITA
CULTURALĂ CLUJEANĂ**

-REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT-

Conducător de doctorat:

Conf. Dr. Toth Szilárd

Student-doctorand:

Szabó E. István

Cluj-Napoca

2025

I. Introducere.....	6
I.1. Alegerea temei	6
I.2. Metodologia cercetării	8
I.3. Structura lucrării	12
II. Scurtă prezentare a istoriei și structurii Universității din Cluj	16
II.1. Structura universitară	20
II.2. Administrație	24
II.3. Facultatea de Litere / Catedra de Istorie Universală	26
II.4. Universitatea și orașul	29
III. Scurtă biografie a lui Sándor Márki	33
IV. Relații sociale în cifre	44
IV.1. Numărul întâlnirilor sociale între 1893 și 1913	46
IV.2. Oaspeți la Sándor Márki	48
IV.3. Oaspeți la alte persoane	51
IV.4. În locații neutre	52
IV.5. Valori totale pe ani	54
IV.6. Statistici pentru anul 1893	56
IV.7. Statistici pentru anul 1894	58
IV.8. Statistici pentru anul 1895	60
IV.9. Statistici pentru anul 1896	62
IV.10. Statistici pentru anul 1897	64
IV.11. Statistici pentru anul 1898	66
IV.12. Statistici pentru anul 1899	68
IV.13. Statistici pentru anul 1900	70

IV.14. Statistici pentru anul 1901	72
IV.15. Statistici pentru anul 1902	74
IV.16. Statistici pentru anul 1903	76
IV.17. Statistici pentru anul 1904	78
IV.18. Statistici pentru anul 1905	81
IV.19. Statistici pentru anul 1906	83
IV.20. Statistici pentru anul 1907	85
IV.21. Statistici pentru anul 1908	87
IV.22. Statistici pentru anul 1909	89
IV.23. Statistici pentru anul 1910	91
IV.24. Statistici pentru anul 1911	93
IV.25. Statistici pentru anul 1912	96
IV.26. Statistici pentru anul 1913	98
 V. Oamenii din spatele numerelor	 100
V.1. Relații strânse	100
Szádeczky Lajos	102
Szentkirályi Gyula	107
Kozma Gyula	110
Török Imre	113
Moldován Gergely	116
Finály Henrik	120
Meltzl Hugó	124
V.2. Relații de intensitate medie	128
 VI. Numiri universitare	 147
VI.1. Catedra de științe auxiliare ale istoriei / Arheologie	149

VI.2. Catedra de filologie clasică	152
VI.3. Catedra de filozofie	155
VI.4. Catedra de limbă și literatură maghiară	157
VI.5. Catedra de lingvistică comparativă ural-altaică	160
VI.6. Catedra de geografie	161
VI.7. Catedra de istoria literaturii maghiare	165
VI.8. Catedra de limbă și literatură germană	167
VI.9. Catedra de istoria culturii	169
VI.10. Catedra de limbă și literatură franceză	172
VI.11. Catedra de botanică	174
VI.12. Profesori particulari	176
 VII. Probleme universitare	 178
VII.1. Invitarea lui Sándor Márki la Universitatea din Budapesta	191
 VIII. Ani de decanat	 194
VIII.1. Primul an de decanat	194
VIII.2. Al doilea an de decanat	199
 IX. Comemorări ale colegilor	 206
 X. Relații familiale	 210
X.1. Un nou secol, noi relații familiale	218
X.2. Punct de cotitură	226
 XI. Concluzii	 236

XII. Surse	247
Surse arhivistice	247
Jurnale	248
Publicații de surse	249
Presă	249
Studii	250
Cărți	267
Lista imaginilor	269
Grafice	270

REZUMAT

Cuvinte cheie: *societatea culturală, istoriografie, istoria culturii, universitate, elite, viața publică, jurnal, relații sociale.*

În disertația mea, examinez munca și cariera lui Sándor Márki, una dintre figurile definitorii ale vieții universitare din Cluj-Napoca, acordând o atenție specială relației sale cu elitele culturale.

Importanța persoanei lui Márki nu poate fi supraestimată. Pe lângă faptul că el a fost cel care a publicat prima lucrare privind istoria Universității din Cluj-Napoca, a fost un cercetător cu multe publicații, un profesor universitar și un rector respectat, iar activitățile sale s-au extins într-un domeniu mult mai larg. De asemenea, prin articolele sale de ziar și prin discursurile sale, el a modelat în mod activ politica de memorie transilvăneană a vremii. A fost un membru activ al societății transilvănene și mai ales al celei clujene, un lider al organizațiilor profesionale, sociale și ecleziastice, modelând viața publică a Clujului.

Sándor Márki a ținut un jurnal incredibil de detaliat timp de peste 50 de ani, de pe vremea când era un tânăr student universitar și până la moartea sa. Însemnările din jurnalul său personal oferă o perspectivă deosebită asupra lui Sándor Márki, precum și asupra vieții intelectuale și sociale din perioada sa din Cluj. În jurnalul său, Márki a ținut o evidență zilnică precisă, de exemplu, cu cine s-a întâlnit, când și de câte ori, despre ce au vorbit, cine era în relații de prietenie cu cine. Își invita în mod regulat colegii la el acasă, cât și pe mulți dintre intelectualii vremii, și este interesant de observat ce avantaje sau dezavantaje au adus aceste relații mai târziu, părților.

Pe lângă profesorii universitari, numele judecătorilor, medicilor și funcționarilor sunt cel mai des menționate în înregistrările din jurnal, apar și artiști și ofițeri militari, precum și cele mai înalte niveluri ale conducerii bisericii. Márki a menținut, de asemenea, relații vii cu reprezentanți proeminenți ai aristocrației transilvănene. Intenția mea a fost să urmăresc asta tot timpul, să o sintetizez, pentru ca rețeaua profesorilor universitari să poată fi reconstruită. Întrucât Márki a fost o personalitate definitorie a societății locale din Transilvania și mai ales din Cluj, datorită rețelei sale largi de contacte, jurnalele sale pot fi considerate un fel de oglindă a Clujului. Se conturează

o imagine deosebit de colorată și bogată în detalii a vieții intelectuale și cotidiene din Transilvania și din capitala sa, Cluj-Napoca.

Și Ádám Erdész, cu o cantitate gigantică de muncă, a compilat, editat și ulterior publicat această sursă istorică unică, care a devenit astfel procesabilă și cercetabilă. Obiectivul meu a fost, ca pe baza jurnalelor, să procesez sistematic primii douăzeci de ani din viața lui Sándor Márki după numirea sa la Cluj, și să cuantific relațiile sale sociale, reconstruind astfel rețeaua lui de contacte.

Sándor Márki era conectat la toate straturile clasei mijlocii superioare la un anumit nivel, iar scopul meu a fost să aflu exact cu ce pături, la ce nivel și cu ce membri ai intelectualilor vremii a căutat să intre în contact și de ce.

M-a interesat, de asemenea, și viața de zi cu zi a orașului Cluj-Napoca aflat în plină dezvoltare în perioada dualismului, a cărei forță motrice era tocmai grupul țintă investigat, care a determinat direcțiile de dezvoltare ale orașului, a modelat peisajul urban și a făcut din Cluj-Napoca unul dintre bastioanele culturale ale Monarhiei Austro-Ungare de atunci. Deciziile sau propunerile care defineau viața orașului erau adesea luate sau exprimate la mesele cafenelelor, la banchetele diferitelor asociații sau în timpul vizitelor private, iar Sándor Márki participa în mod regulat la aceste întâlniri și le consemna în jurnalul său. Jurnalul, ca sursă, este unic și în acest caz, deoarece putem afla din el informații care nu sunt consemnate în documente oficiale sau procese-verbale aride.

Totodată m-au interesat și mecanismele din cadrul Universității din Cluj, precum și cele dintre cadrele didactice universitare. De multe ori, deciziile care aveau un impact major asupra vieții universității nu erau luate în ședințe de facultate sau de comisii, ci într-o simplă conversație în timpul unei plimbări. Iar momentele care determinau numirea noilor profesori universitari se decideau de obicei în timpul vizitelor informale la domiciliul profesorilor. Reuniunile facultății dădeau doar o formă formală numirilor, decizia fiind luată înainte în sala de mese sau în salonul de trabucuri al unuia dintre profesori, lucru pe care doar jurnalul îl poate relata, procesele-verbale oficiale nu.

În cele din urmă, desigur, a fost important să explorez și contextul personal. Fără a examina viața de familie a lui Sándor Márki, nu putem înțelege pe deplin motivațiile interioare din spatele deciziilor profesorului.

Mi-am început cercetarea prin examinarea literaturii de specialitate despre Universitatea din Cluj, Sándor Márki și structurile sociale ale perioadei, astfel încât să așeze activitățile lui Sándor Márki și influența sa asupra societății și vieții academice din Cluj într-un context cât mai precis.

Ca membru al elitei culturale a vremii, Sándor Márki a menținut legături strânse cu toate straturile intelectualității. Perioada studiată reprezintă ultimele două decenii calme și productive ale elitei culturale maghiare contemporane. După Primul Război Mondial, poziția lor locală și regională a fost zguduită. O mare parte a elitei culturale transilvănene s-a mutat în Ungaria, deoarece poziția lor de elită era strâns legată de organizarea statului maghiar sau pentru că situația lor financiară devenea incertă. Elita culturală includea elita literară și artistică precum și cea științifică, care era responsabilă de transmiterea culturii prin educație. Ca membru al acesteia, Sándor Márki a menținut contactul cu mulți membri ai clasei sale sociale. Pe lângă profesori universitari, politicieni, funcționari publici și ofițeri militari, el a cultivat și relații de prietenie cu scriitori și artiști renumiți ai vremii. În ceea ce privește elita culturală a vremii, trebuie menționate cu siguranță lucrările lui Viktor Karády, Tibor Péter Nagy și Szilárd Toth.

Pe lângă studiile relevante ale lui Ádám Erdész, lucrările publicate de Szilárd Toth pe această temă au fost de mare ajutor. Totodată, fără pretenția exhaustivității, trebuie să menționăm câteva lucrări importante, indispensabile pentru o imagine de ansamblu precisă a temei. Un exemplu în acest sens este marea monografie de istorie universitară publicată în 2022, editată de László Marjanucz, Tamás Antal și Tamás Vajda, care încearcă să acopere toate aspectele istoriei Universității din Cluj-Napoca. Volumul editat de Róbert-Miklós Nagy și Szilárd Toth enumeră rectorii universității din 1872 până în 1919. Gábor Gyáni, într-una dintre lucrările sale, discută jurnalul ca sursă de istorie socială și nu putem uita nici lucrările lui György Gaal, despre istoria universității sau chiar volumul propriu a lui Sándor Márki despre istoria universității.

Am încercat să susțin afirmațiile lui Sándor Márki cu privire la universitate și numirile din cadrul acesteia cu surse arhivistice, în măsura în care am putut găsi materiale relevante printre documentele Direcției Județene Cluj a Arhivelor Naționale ale României, ce se referă la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca. Îi mulțumesc lui Tamás Vajda pentru ajutorul acordat în acest sens.

Cu toate acestea, sursa mea principală și cea mai importantă este jurnalul personal al lui Sándor Márki, studiind în principal volumele II și III, care acoperă în întregime perioada de 21 de

ani studiată (1893-1913). Aceasta este cea mai senină perioadă a carierei academice a lui Sándor Márki, din momentul în care era proaspăt numit profesor universitar, când putem observa prosperitatea Clujului, dezvoltarea universității și societatea epocii dualismului în același timp. Din 1914, anul imediat următor perioadei analizate, totul se schimbă, regulile de până atunci nu mai sunt valabile și începe o nouă eră în viața lui Sándor Márki, astfel încât această perioadă ar merita o tratare separată în sine.

Având în vedere principala mea metodă de cercetare, am încercat să procesez sistematic jurnalul lui Sándor Márki. Parcurgând zilele, am înregistrat într-un tabel EXCELL cu cine, unde, când și de câte ori s-a întâlnit. Am notat separat unde a avut loc întâlnirea, dacă a fost la familia Márki, la prieteni sau eventual într-un loc neutru. De asemenea, am notat principalele evenimente din ziua dată, subiectele întâlnirilor, precum și evenimentele, declarațiile și calculele referitoare la viața universitară, evenimente care afectează viața de familie, probleme urbane, academice și științifice.

Realizarea tabelului a necesitat o muncă precisă, dar datorită acestui fapt, viața și opera lui Sándor Márki au devenit mai transparente și orice informație poate fi regăsită cu ușurință pe baza cuvintelor cheie sau a numelor, precum și când și unde a fost Sándor Márki. De asemenea, se pot cuantifica principalele momente ale vieții sale, mai precis de câte ori s-a întâlnit și unde a preferat să se întâlnească.

Datorită acestui fapt, am putut să cuantific cu exactitate toate datele și să deduc numărul întâlnirilor sale personale, agregate, defalcate pe ani și locații, apoi și chiar și pe anumite persoane, ceea ce oferă o imagine exactă a rețelei de contacte mai restrânse și mai largi a lui Márki. Deoarece am fost interesat de rețeaua lui Márki în Cluj și, în special, de relațiile sale cu elita universitară, aceste cifre acoperă doar contactele sale sociale de aici și nu includ călătoriile în străinătate, la Budapesta sau în alte orașe. De asemenea, cifrele acoperă doar acele adunări sociale în care Sándor Márki a căutat compania cuiva în timpul liber, de bună voie, sau cineva a căutat-o pe a lui. Este lesne de înțeles că Márki se întâlnea mult mai frecvent cu colegii, de exemplu, la evenimente profesionale, la universitate sau pentru alte chestiuni legate de muncă, dar acestea nu sunt incluse. De fapt, în opinia mea, imaginea rețelei de contacte a lui Márki s-ar distorsiona dacă ar fi luate în considerare întâlnirile care erau practic inevitabile în activitatea sa. Din același motiv, am omis

vizitele la membrii familiei lui Márki, deoarece acestea au fost făcute din cauza unor circumstanțe familiale speciale, nu pe seama unor preferințe personale.

Am prelucrat datele astfel obținute realizând 35 de diagrame grafice, pe care le explic din multe puncte de vedere.

În ceea ce privește constituția tezei, Capitolul II tratează istoria Universității din Cluj-Napoca, inclusiv organizarea sa structurală. Este important să începem cu acest subiect deoarece, fără a cunoaște istoria și structura universității, nu putem pune jurnalul lui Sándor Márki și conținutul acestuia într-un context adecvat.

Pornind de la fondarea universității, înființarea acesteia și condițiile politice care au ajutat-o sau au împiedicat-o, este prezentată structura universității (subcapitolul II.1, în care discutăm despre facultățile care stau la baza universității, funcții, posturi și responsabilități. Aici discutăm și despre diferitele titluri universitare care au apărut din sistemul de angajare al universității, iar cunoașterea acestora este esențială, întrucât vor fi menționate în multe capitole în cele ce urmează.

De asemenea, ne ocupăm de administrația universitară (subcapitolul II.2), unde discutăm despre competențele Consiliului universitar și ale consiliilor facultăților, precum și despre practica numirilor universitare. Istoria Facultății de Litere, Limbi și Istorie, cea mai importantă facultate pentru tema noastră (subcapitolul II.3), și, în cadrul acesteia, istoria Departamentului de Istorie Universală, catedra lui Sándor Márki, ne vor arăta cine au fost predecesorii lui Márki și ce moștenire a avut de dus mai departe.

Dezvoltarea universității și a orașului (subcapitolul II. 4) au mers practic mână în mână și nu putem înțelege una fără cealaltă. Ceea ce a fost un pas înainte pentru universitate a fost un pas înainte și pentru orașul Cluj-Napoca, în așa măsură încât existența universității a adus orașului multe dezvoltări de epocă. Pe lângă îmbunătățirile infrastructurale, construcțiile universitare avut un impact major și asupra imaginii orașului Cluj-Napoca, ca să nu mai vorbim de faptul că țesutul social al orașului s-a schimbat odată cu înființarea universității. În rezumat (subcapitolul II.5), vom trece în revistă construcția universității, evoluția numărului de studenți și relocarea universității.

Capitolul III se referă la viața lui Sándor Márki, detaliind contextul familial care i-a permis tânărului Márki să își urmeze visul de a deveni istoric. Urmărim apoi principalele etape ale carierei sale, de la anii de liceu, când a publicat deja articole istorice în ziarul local ca semn al ambiției sale, iar apoi trecem prin anii de facultate, până la cariera sa de profesor universitar.

Capitolul IV își propune să reconstruiască rețeaua de relații a lui Sándor Márki prin cuantificarea contactelor sale sociale. În primul rând, examinăm numărul de întâlniri agregate în funcție de diverse aspecte, ilustrate prin diagrame. Începem cu numărul total de întâlniri (subcapitolul IV.1), apoi defalcăm totalurile anuale în funcție de locații, arătând de câte ori în fiecare an Sándor Márki a primit oaspeți (subcapitolul IV.2), de câte ori a fost invitat la altcineva (subcapitolul IV.3) sau de câte ori a participat la o reuniune socială într-un loc neutru (subcapitolul IV.4).

Apoi ilustrăm și numărul total de întâlniri sociale la care a participat pe an (subcapitolul IV.5), unde se poate urmări fluctuația celor 21 de ani studiați. Există tipare bine definite care stau la baza evenimentelor din anii dați, se poate vedea, de exemplu, în care ani s-au ivit mai des probleme de sănătate și altele, care au determinat schimbarea numărului de adunări într-o direcție sau alta. În continuare, discutăm despre dezvoltarea celor trei categorii examinate defalcate pe ani, evidențiind principalele evenimente ale anului dat, care ar fi putut influența numărul de contacte sociale (subcapitolele IV. 6-26).

Capitolul V discută despre oamenii din spatele cifrelor. În primul rând, putem observa relațiile apropiate ale lui Sándor Márki (subcapitolul V. 1), adică cei cu care și-a căutat cel mai mult compania în perioada studiată. Apoi, persoanele menționate sunt examinate separat în ordinea numărului menționării acestora (subcapitolele V. 2-8). La sfârșitul capitolului, sunt analizate relațiile lui Márki, despre care se poate spune că sunt mediocre (subcapitolul V. 9), adică cei pe care nu i-a întâlnit la fel de regulat, dar care au fost totuși membri decisivi ai rețelei sale de relații. Prin intermediul acestor capitole se conturează clar arcurile rețelei personale de relații a lui Márki, preferințele sale personale în relația cu cei din jur, profunzimea prieteniiilor sale și, în general, o imagine a vieții de zi cu zi a profesorilor universitari din acea vreme sunt clar dezvăluite.

Capitolul VI tratează problema numirilor universitare pe baza jurnalului lui Sándor Márki. Având în vedere că Márki nu și-a consemnat în jurnal doar problemele personale, ci și diversele afaceri ale universității și, în special, ale propriei facultăți, putem urmări procesul de ocupare a

catedrelor vacante cu noi profesori. Profesorii care doreau să candideze pentru o catedră îl căutau de obicei pe Márki în timpul vizitelor informale, în speranța că acesta le-ar putea susține cauza. De obicei, catedra era ocupată în timpul unor astfel de întâlniri și, chiar dacă cineva era considerat favorit, acesta putea eșua cu ușurință în timpul vizitelor personale dacă nu făcea o impresie suficient de bună asupra profesorilor din facultatea de litere. Márki a consemnat în jurnalul său o serie de astfel de cazuri pe parcursul celor 21 de ani analizați, iar în capitolul VI vom încerca să reconstituim evenimentele de acest tip din departamentele respective (subcapitolele VI.1-12).

Capitolul VII tratează chestiuni universitare și curiozități care nu se încadrează în niciunul dintre capitole, dar care merită cu siguranță să fie menționate. Desigur, problemele universitare sunt discutate în toate părțile eseului, dar am considerat necesar să le tratăm separat. Aici, de exemplu, abordăm cazul candidaturii nereușite a lui Sándor Márki la Budapesta, la începutul anilor petrecuți la Cluj. De asemenea, atingem diverse conflicte interne, problema salariilor profesorilor universitari sau invitația lui Márki la Universitatea din Budapesta, pe care a refuzat-o, ceea ce a dus la o luptă internă serioasă pentru el.

Capitolul VIII se ocupă de anii de decanat al lui Sándor Márki. În timpul carierei sale la Cluj, a fost de două ori decan și prodecan al Facultății de Litere, Limbi și Istorie, între 1896-1897 și 1907-1908. Reconstituim evenimentele și responsabilitățile aferente pe baza jurnalului său.

Capitolul IX oferă o perspectivă asupra relațiilor lui Márki cu colegii săi. De obicei, acesta își amintea de colegii decedați în jurnalul său prin însemnări de o tentă personală, care sunt valoroase deoarece reprezintă o retrospecție a principalelor momente din relația cu aceștia, precum și de cele mai importante trăsături ale personalității lor. Câteva astfel de cazuri sunt evidențiate în acest capitol.

Capitolul X discută despre relațiile de familie ale lui Sándor Márki. Nu putem înțelege pe deplin deciziile personale ale lui Márki fără a-i cunoaște trecutul familial. În perioada examinată au avut loc multe evenimente familiale semnificative care au avut un impact major asupra vieții lui Sándor Márki. Pe vremea aceea, fiica lui a crescut, i s-au născut nepoții, iar din cauza situației familiale a refuzat o ofertă care ar fi reprezentat vârful profesiei sale.

În ansamblu, se poate spune că István Báthory, prin înființarea Academiei Iezuiților din Cluj în 1581, a pornit învățământul clujean pe un drum ascendent care a continuat până în zilele noastre. Înființarea Universității de Științe în 1872 a oferit învățământului superior din Cluj un cadru structural de nivel european, a schimbat definitiv direcția de dezvoltare a orașului și, de asemenea, i-a accelerat ritmul. Universitatea și schimbările pozitive pe care le-a adus au contribuit în mare măsură ca Clujul să devină unul dintre centrele intelectuale ale Transilvaniei și ale țării.

Pe lângă numeroasele îmbunătățiri de infrastructură pe care universitatea le-a adus orașului, clădirile nou construite au transformat și imaginea orașului, contribuind în mare măsură la peisajul urban pe care îl cunoaștem astăzi. În afară de peisajul urban, s-a transformat și structura socială a Clujului, studenții și profesorii universitari atrași în oraș de universitate au creat un strat intelectual stabil, care a influențat foarte mult viața economică, socială și culturală a orașului.

Acest strat a fost întărit și de Sándor Márki, care câștigând, încă de la o vârstă fragedă o numire la Universitatea din Cluj în 1892, a devenit rapid un membru cheie al intelectualității locale și a încercat să mențină legătura cu toate straturile clasei de mijloc superioare. Imediat după numire, a devenit membru al tuturor companiilor și asociațiilor importante, iar în timp a ocupat funcții din ce în ce mai importante în cadrul acestora.

El a avut, de asemenea, o influență directă asupra dezvoltării orașului, la vremea respectivă profesorii universitari li s-a cerut părerea asupra tuturor problemelor importante, atât din partea conducerii politice, cât și a conducerii religioase. La masa lui Sándor Márki participau în mod regulat primari, episcopi și membri ai parlamentului. Sándor Márki, de exemplu, putea participa direct la procesul de luare a deciziilor în calitate de consilier municipal onorific sau de membru al consiliului de administrație al statului romano-catolic transilvănean.

În timpul carierei sale la Cluj, Sándor Márki a construit o rețea incredibil de largă de contacte, ai căror membri se numărau în mare parte dintre colegii săi profesori universitari, dar au fost reprezentați și mulți membri ai vieții politice, religioase, artistice și științifice. Totodată a dus o viață socială extrem de activă, prin care și-a menținut și construit continuu rețeaua de contacte. Potrivit jurnalului său, în perioada analizată, Márki a participat la un total de 1383 de întâlniri sociale în Cluj-Napoca.

A fost un oaspete obișnuit la adunările sociale, banchetele, serile și cinele de gală din timpul său, iar propria sa casă era, de asemenea, considerată cu siguranță un loc de întâlnire pentru intelectuali. Chiar și primul drum al intelectualilor din afara orașului, oamenilor de știință, artiștilor, scriitorilor sau politicienilor sosiți în Cluj, ducea la Sándor Márki. În consecință, în perioada examinată, 40% dintre adunările și vizitele menționate în jurnalul său au avut loc în propria casă.

A doua cea mai menționată categorie o reprezintă vizitele la alții, într-un procent de 32%. Cea mai mare pondere a acestor vizite a avut loc imediat după numirea sa în Cluj-Napoca, întrucât acesta se stabilește în oraș, fiind momentul în care face cele mai multe vizite pentru a face cunoștințe, și tot acesta este momentul în care prietenii lui sunt la apogeu.

A treia categorie, care reprezintă 28% din cazuri, o reprezintă adunările care au loc în locații neutre, care au avut loc în restaurante, săli de bal și cafenele. Aceasta include întâlniri regulate de petrecere a timpului liber ale profesorilor universitari sau seri de gală și petreceri de dans ale diferitelor organizații.

Numărul de adunări sociale din perioada examinată ar fi putut fi determinat de mulți factori, inclusiv de înaintarea în vârstă a lui Márki, de nașterea nepoților săi, moartea prietenilor sau deteriorarea relațiilor. Este clar că din punct de vedere social a fost cel mai activ în primii ani, la începutul celui de-al cincilea deceniu al vieții sale, și mai precis, cele mai multe contacte sociale au fost numărate în 1895.

Prin cifre se pot vedea în mod clar diferitele evenimente de viață ale lui Sándor Márki, de exemplu în 1912 a primit cei mai mulți oaspeți în propriul apartament, pentru că la acea vreme, din cauza bolii, nu putea părăsi casa pentru mult timp, și din acest motiv toate întâlnirile erau organizate în casa Márki și chiar și acolo s-au desfășurat unele activități universitare. În același timp, valorile numerice agregate arată nașterea nepoților săi, când încearcă să petreacă din ce în ce mai mult timp cu ei, sau boala soțului fiicei sale, ceea ce a determinat reîntoarcerea responsabilității financiare la Márki, susținând astfel ambele familii.

Numărul întâlnirilor cu anumite persoane, anturaje, este și el grăitor. Se poate afirma clar că grupul cel mai reprezentat în rețeaua sa de contacte este cel al cadrelor didactice universitare și în perioada analizată s-a întâlnit cel mai des cu aceștia în scop de acord.

Pe baza jurnalului său, se poate identifica un cerc interior, format din cei mai buni prieteni ai lui Márki și cele mai apropiate conexiuni. Patru dintre membrii cercului interior i-au fost colegi la Facultatea de Litere, Limbi și Istorie (Lajos Szádeczky, Gergely Moldován, Henrik Finály, Hugó Meltzl). Celelalte trei persoane, avocații Gyula Szentkirályi și Gyula Kozma, și medicul Imre Török nu s-au numărat printre colegii săi.

Dintre aceștia se remarcă colegul său Lajos Szádeczky, cu care s-a întâlnit cel mai mult, de 242 de ori, voluntar și în timpul liber, deci nu la universitate sau la alte evenimente profesionale. Cei doi istorici, Márki și Szádeczky, au fost practic de nedespărțit în primii ani ai perioadei examinate, numele lui Szádeczky apărând la aproape fiecare adunare socială. Sunt oaspeți obișnuiți unul ai celuilalt și, chiar dacă vizitele nu fac unul în casa celuilalt, totuși merg împreună la adunările care au loc în locații neutre. În 1898, însă, relația lor se deteriorează, numărul întâlnirilor pur și simplu scade, ajunge la cel mult cinci ocazii pe an. Cu toate acestea, relația lor inițială a fost atât de puternică încât Lajos Szádeczky are cele mai multe mențiuni despre adunări, deși au fost prieteni apropiați doar cinci din cei 21 de ani examinați.

Pe lângă relațiile strânse ale lui Sándor Márki, putem identifica și un cerc extern care acoperă relațiile mediocre ale lui Márki. Importanța acestei categorii constă în faptul că ne dezvăluie cu cine s-a înconjurat Márki, în afară de prietenii săi apropiați, cu ce pături ale societății a interacționat.

Desigur, lista întocmită în acest fel include în principal colegii profesori universitari ai lui Márki, dar alături de ei se regăsesc toate straturile intelectualilor vremii. Pe lângă cler și un înalt funcționar al Monarhiei Austro-Ungare, apare și o figură marcantă a aristocrației transilvănene, precum și unul dintre cei mai cunoscuți artiști ai vremii, creatorul statuii lui Matia din Cluj.

Sándor Márki a avut o viață extraordinar de colorată și dinamică în ceea ce privește activitatea socială. Pe lângă opera sa științifică, prin jurnalul său a lăsat posterității și o importantă moștenire și sursă istorică, prin care putem reconstitui nu doar rețeaua profesorilor universitari ai vremii, ci și relațiile sociale și viața cotidiană a Transilvaniei și orașului Cluj-Napoca de atunci.

BIBLIOGRAFIE

Márki Sándor naplói I.

Erdész Ádám: *Márki Sándor naplói II.* Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Gyula, 2015.

Márki Sándor naplói II.

Erdész Ádám: *Márki Sándor naplói II.* Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Gyula, 2018.

Márki Sándor naplói III.

Erdész Ádám: *Márki Sándor naplói III.* Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Gyula, 2021.

Márki Sándor naplói IV.

Erdész Ádám: *Márki Sándor naplói III.* Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Gyula, 2023.

Gausz-Toth-Vajda: A kolozsvári egyetem

Gausz Ildikó-Toth Szilárd-Vajda Tamás (szerk.): A kolozsvári egyetem alapításának forrásai és sajtóviasszhangja 1868-1872, Iskola Alapítvány Kiadó, Kolozsvár, 2022.

Marjanucz-Szabó-Toth-Vajda: A kolozsvári/szegedi Ferencz József tudományegyetem I.

Marjanucz László – Szabó Pál Csaba – Toth Szilárd – Vajda Tamás: A kolozsvári/szegedi Ferencz József tudományegyetem 1872-1940. Válogatott dokumentumok, Kárpát-medence Intézet, Kolozsvár-Szeged, 2016.

Marjanucz-Szabó-Toth-Vajda: A kolozsvári/szegedi Ferencz József tudományegyetem II.

Marjanucz László – Szabó Pál Csaba – Toth Szilárd – Vajda Tamás: A kolozsvári/szegedi Ferencz József tudományegyetem 1872-1940. Válogatott dokumentumok, - második bővített kiadás, Kárpát-medence Intézet, Kolozsvár-Szeged, 2019.

Antal Orsolya: Berde Áron

Antal Orsolya: Berde Áron In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919).* Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 25-33.

Antal Orsolya: Csiky Viktor

Antal Orsolya: Csiky Viktor In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919).* Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 141-149.

Antal Orsolya: Groisz Gusztáv

Antal Orsolya: Groisz Gusztáv In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 71-77.

Antal Orsolya: Haller Károly

Antal Orsolya: Haller Károly In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 105-113.

Antal Orsolya: Kolosváry Sándor

Antal Orsolya: Kolosváry Sándor In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 177-185.

Antal-Balogh: A Jog- és Államtudományi Kar

Antal Tamás – Balogh Elemér: A Jog- és Államtudományi Kar In *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 145-200.

Bartos-Elekes Zsombor: *Geográfusképzés a kolozsvári egyetemen*

Bartos-Elekes Zsombor: *Geográfusképzés a kolozsvári egyetemen (1874–1919) és Cholnoky Jenő kolozsvári hagyatéka* In Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 255-265.

Beke Ibolya: Schilling Lajos

Beke Ibolya: Schilling Lajos In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 313-321.

Beke Ibolya: Szádeczky-Kardoss Gyula

Beke Ibolya: Szádeczky-Kardoss Gyula In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 399-407.

Biró István: *A kolozsvári felekezeti egyetem története*

Biró István: *A kolozsvári felekezeti egyetem története* In Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 339-361.

Biró István: Finály Henrik

Biró István: Finály Henrik In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 51-59.

Biró István: Imre Sándor

Biró István: Imre Sándor In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 87-93.

Biró István: Meltzl Hugó

Biró István: Meltzl Hugó In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 237-245.

Biró István: Szabó Károly

Biró István: Szabó Károly In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 121-129.

Biró István: Szádeczky-Kardoss Lajos

Biró István: Szádeczky-Kardoss Lajos In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 389-397.

Biró István: Szamosi János

Biró István: Szamosi János In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 159-165.

Biró István: Szász Béla

Biró István: Szász Béla In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 197-205.

Biró István: Turner Adolf

Biró István: Turner Adolf In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 277-283.

Cholnoky: Geográfus tanárképzés

Cholnoky Jenő: Geográfus tanárképzés a kolozsvári egyetemen. In *Földrajzi Közlemények*, 45 (1917). 444–453.

Csatári István Gergő: Kenyeres Balázs

Csatári István Gergő: Kenyeres Balázs In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 419-429.

Csatári István Gergő: Kosutány Ignác

Csatári István Gergő: Kosutány Ignác In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 409-417.

Csatári István Gergő: Rigler Gusztáv

Csatári István Gergő: Rigler Gusztáv In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 461-469.

Csatári István Gergő: Szabó Dénes

Csatári István Gergő: Szabó Dénes In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 341-349.

Csatári István Gergő: Udránszky László

Csatári István Gergő: Udránszky László In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 379-387.

Dr. Lönhárt Tamás: Végjáték vagy sajátos fogantatás

Dr. Lönhárt Tamás: Végjáték vagy sajátos fogantatás: A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem épületeinek és eszköztárának átszármaztatása a Babeş és a Bolyai tudományegyetemekre (1944–1945) In Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 389-413.

Erdész Ádám: A kolozsvári egyetem személyes látószögből Márki Sándor

Erdész Ádám: A kolozsvári egyetem személyes látószögből Márki Sándor 1892–1919 közötti, egyetemre vonatkozó naplói alapján In Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 237-254.

Erdész: A kolozsvári felekezeti magyar egyetem, 1920–1921.

Erdész Ádám: A kolozsvári felekezeti magyar egyetem, 1920–1921. In: Erdész Ádám: *A Kner család és más történetek. Tanulmányok*. Osiris Kiadó, Budapest 2017. 226–248.

Erdész: Ami a tarisznyába került

Erdész Ádám: Ami a tarisznyába került - Márki Sándor indulása In *A Múlt felfedezői*, Békés Megyei Levéltár, Gyula, 2011, 77-97.

Erdész: Katedra, társadalom, magánélet – Márki Sándor kolozsvári mindennapjai

Erdész Ádám: Katedra, társadalom, magánélet – Márki Sándor kolozsvári mindennapjai, Ünnepi kötet dr. Blazovich László egyetemi tanár 70. születésnapjára. Balogh Elemér és Homoki-Nagy Mária gond. Szeged, [Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara], 2013. 185-197. p. (Acta Universitatis Szegediensis Acta juridica et politica; 75.)

Erdész: Márki Sándor, a kolozsvári egyetem tanára

Erdész Ádám: Márki Sándor, a kolozsvári egyetem tanára. In: *Márki Sándor naplói. II. 1893-1903.* Szerk. Erdész Ádám. Gyula, 2018., 5-17.

Fazakas: Infrastrukturális fejlesztések Kolozsváron

Fazakas László: Infrastrukturális fejlesztések Kolozsváron: A vízhálózat kiépítése (1885–1887) In *Korunk* 26 (2015) 11: 108–113.

Fazakas László: Közművesítés a dualizmus kori Kolozsváron

Fazakas László: *Közművesítés a dualizmus kori Kolozsváron.* In: Közelítések: tanulmányok Erdély 19–20. századi történetéhez. Szerk. Romsics Ignác. Kolozsvár, 2018. 13–35.

Ferenczi: A hátszág megtévesztő nyugalma

Ferenczi Szilárd: A hátszág megtévesztő nyugalma. Kolozsvár az első világháború idején. In: Certamen III. Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum Egyesület I. szaksztyályában. Szerk. Egyed Emese – Pakó László. Kolozsvár, 2015. 329–346.

Fodor János: Apáthy István

Fodor János: Apáthy István In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919).* Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 323-331.

Gaal György: A kolozsvári tudományegyetem orvosi karának épületei és építkezései

Gaal György: A kolozsvári tudományegyetem orvosi karának épületei és építkezései In Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron,* Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 65-92.

Gaal György: Telkek, épületek, építkezések – ahol az egyetemi munka folyt

Gaal György: Telkek, épületek, építkezések – ahol az egyetemi munka folyt In *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921,* Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 51-108.

Gyáni: A napló mint társadalomtörténeti forrás

Gyáni Gábor: A napló mint társadalomtörténeti forrás. In Gyáni Gábor: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése.* Budapest, 2000., 25-33.

Hannus-Wanek-Erdei: Matematika-és Természettudományi Kar

Hannus István-Wanek Ferenc-Erdei László: Matematika-és Természettudományi Kar In *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921,* Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 343-401.

Jakó: Egyetemi, főiskolai kezdeményezések Erdélyben

Jakó Klára: Egyetemi, főiskolai kezdeményezések Erdélyben a XVI–XVIII. században. In Faragó József – Incze Miklós – Katona Szabó István (szerk.): *Az erdélyi magyar felsőoktatás évszázadai*. Emlékkönyv. Budapest, 1996.

Kápolnási Zsolt: Lukáts Adolf

Kápolnási Zsolt: Lukáts Adolf In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 451-459.

Kápolnási Zsolt: Schneller István

Kápolnási Zsolt: Schneller István In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 471-479.

Kápolnási Zsolt: Tangl Károly

Kápolnási Zsolt: Tangl Károly In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 441-449.

Karády Viktor: Az egyetem diáksága

Karády Viktor: Az egyetem diáksága In *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 403-491.

Karády Viktor: Kolozsvár mint iskolaváros

Karády Viktor: Kolozsvár mint iskolaváros a Kárpát-medence elitképzési piacán 1872-1918 In: *140 éves a kolozsvári magyar anyanyelvű egyetemi oktatás*. Szerk: Batiz Enikő, Nagy László, Soós Anna, Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 2013., 237-244.

Killyéni András: A modern egyetemi sportélet kibontakozása Kolozsváron

Killyéni András: A modern egyetemi sportélet kibontakozása Kolozsváron (1872–1914) In: Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 319-338.

Kis: A Szádeczky-Kardoss család

Kis Domokos Dániel: A Szádeczky-Kardoss család – Szádeczky-Kardoss Lajos és családja. Családi kötődések és kapcsolatrendszerek – a tehetség kibontakozása és az érvényesülés lehetőségei. In: *A tudomány szolgálatában két nemzedéken át. A Szádeczky-Kardossok*. Szerk. Kis Domokos Dániel. Unicus Műhely, Budapest, 2022. 40–63.

Mariska Zoltán: Az alapítástól a névadásig

Mariska Zoltán: Az alapítástól a névadásig In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 17-50.

Mariska Zoltán: Orvostudományi Kar

Mariska Zoltán: Orvostudományi Kar In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 201-251.

Marjanucz: Bevezetés

Marjanucz László: Bevezetés In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 15-16.

Mátyás-Vajda: Rektorok, rektori hivatal

Mátyás Zoltán-Vajda Tamás: Rektorok, rektori hivatal In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 109-144.

Nagy György: Egyetemi gondolat

Nagy György: Egyetemi gondolat az 1848-as forradalom idején Erdélyben. In: *Emlékkönyv Imreh István nyolcvanadik születésnapjára*. Kolozsvár, 1999. 352–356.

Nagy Róbert-Miklós: Brassai Sámuel

Nagy Róbert-Miklós: Brassai Sámuel In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 95-103.

Nagy Róbert-Miklós: Entz Géza

Nagy Róbert-Miklós: Entz Géza In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 61-69.

Nagy Róbert-Miklós: Kanitz Ágost

Nagy Róbert-Miklós: Kanitz Ágost In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 167-175.

Nechita Alexandra: Farkas Lajos

Nechita Alexandra: Farkas Lajos In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 257-265.

Nechita Alexandra: Jancsó György

Nechita Alexandra: Jancsó György In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 371-377.

Nechita Alexandra: Kiss Mór

Nechita Alexandra: Kiss Mór In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 333-339.

Nechita Alexandra: Óvári Kelemen

Nechita Alexandra: Óvári Kelemen In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 217-225.

Nechita Alexandra: Vályi Gábor

Nechita Alexandra: Vályi Gábor In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 295-301.

Nemes Szilárd-Attila: Brandt József

Nemes Szilárd-Attila: Brandt József In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 227-235.

Nemes Szilárd-Attila: Farkas Gyula

Nemes Szilárd-Attila: Farkas Gyula In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 361-369.

Nemes Szilárd-Attila: Klug Nándor

Nemes Szilárd-Attila: Klug Nándor In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 187-195.

Nemes Szilárd-Attila: Lechner Károly

Nemes Szilárd-Attila: Lechner Károly In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 267-275.

Nemes Szilárd-Attila: Löte József

Nemes Szilárd-Attila: Löte József In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 303-311.

Nóbik Attila: Felméri Lajos szerepe

Nóbik Attila: Felméri Lajos szerepe a magyar pedagógiai gondolkodás történetében. Lehetséges megközelítések egy életműhöz In: Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 183-202.

Osváth Zsolt: Diákegyesületek, diákjóléti intézmények a kolozsvári egyetemen

Osváth Zsolt: Diákegyesületek, diákjóléti intézmények a kolozsvári egyetemen In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 529-585.

Osváth Zsolt: Diáknetwork

Osváth Zsolt: Diáknetwork. A Kolozsvári Tudományegyetemi Kör 1903/1904. tanévi évkönyvének szerzői In: Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 293-318.

Paksa: Márki Sándor

Paksa Rudolf: Márki Sándor, In: *Korunk*, 2011/5, 60-65.

Péter H. Mária – Biró István: Gyógyszerészképzés a Ferenc József Tudományegyetemen

Péter H. Mária – Biró István: Gyógyszerészképzés a Ferenc József Tudományegyetemen 1872 és 1919 között In: Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 127-161.

Péter H. Mária: Gyógyszerészképzés

Péter H. Mária: Gyógyszerészképzés In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 253-276.

Pukánszky Béla: Személyiségpedagógia és tanárképzés

Pukánszky Béla: Személyiségpedagógia és tanárképzés. Schneller István, az elméletalkotó és az iskolaszervező In: Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 163-182.

Robert Offner: Hátrányos vagy előnyös

Robert Offner: Hátrányos vagy előnyös, esetleg áldásos volt-e Erdélyre nézve az első teljes egyetem késői (1872) létrejötte? Kritikus vizsgálat az orvostképzés szempontjából In: Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 93-125.

Schneller: A kolozsvári tanárképzőintézet feladatáról

Schneller István: A kolozsvári tanárképzőintézet feladatáról. In: uő: *Paedagógiai dolgozatok. A főiskolai tanügyről*. Harmadik kötet, Hornyánszky V. Cs. és Kir. Udv. Könyvnyomdája, Budapest, 1910. 174–187.

Sipos Gábor: A kolozsvári egyetemi könyvtár története

Sipos Gábor: A kolozsvári egyetemi könyvtár története In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 587-609.

Sipos Gábor: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület

Sipos Gábor: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és a kolozsvári egyetem kapcsolata In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 611-625.

Stan Ana-Maria-Lukács József: Moldován Gergely

Stan Ana-Maria-Lukács József: Moldován Gergely In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 351-359.

Szabó E. István: Fabinyi Rudolf

Szabó E. István: Fabinyi Rudolf In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 285-293.

Szabó E. István: Márki Sándor

Szabó E. István: Márki Sándor In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 431-439.

Szabó E. István: Márki Sándor élete

Szabó E. István: Márki Sándor In Közép-Európa – regionális és nemzeti struktúrák, elitek, emlékezetpolitika, Erdélyi évszázadok, A Kolozsvári Magyar Történeti Intézet évkönyve, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2022, 233-247.

Szebenyi: Márki Sándor mint középiskolai tanár

Szebenyi Péter: Márki Sándor mint középiskolai tanár és didaktikus. In: *Századok*, 103. évf. 1969. 5–6. sz., 1201-1214.

Szögi László: Az erdélyi felsőoktatás átmeneti időszaka

Szögi László: Az erdélyi felsőoktatás átmeneti időszaka 1848–1872 In: Toth Szilárd (szerk.), Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 11-32.

Toth Szilárd: 130 éve nevezték ki Márki Sándort

Toth Szilárd: 130 éve nevezték ki Márki Sándort a kolozsvári egyetem nyilvános rendes tanárává, in Kincses Kolozsvár kalendárium: 2023-2024, szerk: H. Szabó Gyula, Szabó Lilla, Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2023., 68-81.

Toth Szilárd: A kolozsvári egyetem 1872-es (újra)alapításának háttere és környezete

Toth Szilárd: A kolozsvári egyetem 1872-es (újra)alapításának háttere és környezete, In: Háttér és környezet. Interdiszciplináris párbeszéd 9. Veress Károly. Bolyai Társaság – Egyetemi Műhely Kiadó. Kolozsvár, 2023, 111-126.

Toth Szilárd: A kolozsvári egyetem újraalapításának körülményei

Toth Szilárd: A kolozsvári egyetem újraalapításának körülményei és az erdélyi kisebbségek álláspontja (1868–1872) In: Toth Szilárd (szerk.), Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 33-64.

Toth: A kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem és a város

Toth Szilárd: A kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem és a város 1914-1919 között, In: *A Trianoni békediktátum és az erdélyi magyarság autonómia törekvései a 20. században és a 21. század elején*, szerk. Garda Dezső, Státus kiadó, Csíkszereda, 2020, 9-51.

Toth: A magyar kulturális elit mozgásdinamikája

Toth Szilárd: A magyar kulturális elit mozgásdinamikája a huszadik században – Erdély In: Közép-Európa – regionális és nemzeti struktúrák, élitek, emlékezetpolitika, Erdélyi évszázadok, A Kolozsvári Magyar Történeti Intézet évkönyve, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2022., 79-111.

Toth: A rektorok, az Egyetemi Tanács és hatáskörük

Toth Szilárd: A rektorok, az Egyetemi Tanács és hatáskörük. In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022. 11–23.

Toth Szilárd: Abt Antal

Toth Szilárd: Abt Antal In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 131-139.

Toth: Az egyetem szerepe Kolozsvár gazdasági, társadalmi fejlődésében

Toth Szilárd: Az egyetem szerepe Kolozsvár gazdasági, társadalmi fejlődésében: 1872-1913, In: *A Maros megyei magyarság történetéből 5.*, Mentor Könyvek Kiadó, Marosvásárhely, 2021, 371-390.

Toth: Az egyetem, a város és Erdély kapcsolata

Toth Szilárd: Az egyetem, a város és Erdély kapcsolata In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872- 1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 627-663.

Toth: Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Kar

Toth Szilárd: Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Kar In: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872- 1921*, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 277-341.

Toth: *Cluj and the University During World War I.*

Toth Szilárd: *Cluj and the University During World War I.*, In: *Philobiblon, Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in Humanities*, Vol. XXIII (2018) No. 1, 51-72.

Toth: Előszó helyett: Trianon és az erdélyi magyar kulturális elit kivándorlása/itthon maradása

Toth Szilárd: Előszó helyett: Trianon és az erdélyi magyar kulturális elit kivándorlása/itthon maradása In Toth Szilárd (szerk.): Transzilvanizmus: Bánffy Miklós 150., Kós Károly 140., Kemény János 120. születési évfordulójára Egyetemi füzetek 54. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2024., 7-35.

Toth Szilárd: Koch Antal

Toth Szilárd: Koch Antal In: Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919). Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 207-215.

Toth: Kolozsvár és az egyetem az első világháború éveiben

Toth Szilárd: Kolozsvár és az egyetem az első világháború éveiben, In: Per Aspera ad Astra. A Pécsi Tudományegyetem művelődés- és egyetemtörténeti közleményei, V. évfolyam, 2018/2. szám, 113-130.

Toth Szilárd: Martin Lajos

Toth Szilárd: Martin Lajos In: Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919). Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 247-255.

Toth: Rolul Universităţii din Cluj în dezvoltarea oraşului

Toth Szilárd: Rolul Universităţii din Cluj în dezvoltarea oraşului (1872–1914) (The Role of the University of Cluj in the Development of the City (1872–1914)), In: Historia Urbana, vol. 29/2021, Editura Academiei Române, 113-130.

Toth: Şcoala clujeană de istorie

Toth Szilárd: Şcoala clujeană de istorie, In: Tradiţie şi excelenţă. Şcolile academice/de ştiinţă la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, szerk. Daniel David, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2019, 104-117.

Vajda Tamás: A kolozsvári tanári kör szerepe

Vajda Tamás: A kolozsvári tanári kör szerepe a tanárjelöltek gyakorlati képzésében In: Toth Szilárd (szerk.), Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 203-235.

Vajda Tamás: A tanárképzés és a gyakorlóiskola története

Vajda Tamás: A tanárképzés és a gyakorlóiskola története In: A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 493-528.

Vekov-Vincze: Kolozsvári végjáték

Vekov Károly-Vincze Gábor: Kolozsvári végjáték, Szegedre kerülés In: A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a

szegedi újrakezdésig 1872-1921, Szerk. Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022., 665-709.

Vincze: Magyar egyetemalapítási kísérlet Kolozsváron 1920-ban

Vincze Gábor: Magyar egyetemalapítási kísérlet Kolozsváron 1920-ban. Közép-európai Közlemények 2 (2009) 2–3 sz. 141–150.

Wanek Ferenc: A földtan oktatása és oktatói a Ferenc József Tudományegyetemen

Wanek Ferenc: A földtan oktatása és oktatói a Ferenc József Tudományegyetemen In Toth Szilárd (szerk.), Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 267-292.

Zan Antonia: Ajtai K. Sándor

Zan Antonia: Ajtai K. Sándor In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 115-119.

Zan Antonia: Genersich Antal

Zan Antonia: Genersich Antal In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 79-85.

Zan Antonia: Machik Béla

Zan Antonia: Machik Béla In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 43-49.

Zan Antonia: Maizner János

Zan Antonia: Maizner János In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 151-157.

Zan Antonia: Schulek Vilmos

Zan Antonia: Schulek Vilmos In: *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) – A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Szerk. Nagy Róbert – Toth Szilárd. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022., 35-41.

Zsidi Vilmos: A kolozsvári közgazdaságtudományi kar hallgatósága

Zsidi Vilmos: A kolozsvári közgazdaságtudományi kar hallgatósága 1940–1944 között In Toth Szilárd (szerk.), Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023., 363-388.

A Szegedi Tudományegyetem és elődei története II.

A Szegedi Tudományegyetem és elődei története II. rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872-1921, Szerk.: Marjanucz László, Antal Tamás, Vajda Tamás, Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2022.

Gaal György: Az erdélyi tudományosság fellegvára

Gaal György: *Az erdélyi tudományosság fellegvára. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem alapításának 150. évfordulójára*. Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár, 2022.

Gaal: Egyetem a Farkas utcában

Gaal György: *Egyetem a Farkas utcában, A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem előzményei, korszakai és vonzatai*, Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, Kolozsvár, 2001.,

Istoria Universităţii „Babeş-Bolyai”

Istoria Universităţii „Babeş-Bolyai”, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2012, 394 pagini, ISBN 978-606-543-222-2, Ioan-Aurel Pop, Doru Radosav, István Csucsuj, Toth Szilard, Tamás Lőnhárt, Attila Gábor Hunyadi, Marcela Sălăgean, Ana-Maria Stan, etc.

Karády-Nagy: Iskolázás, értelmiség és tudomány

Karády Viktor – Nagy Péter Tibor: *Iskolázás, értelmiség és tudomány a 19–20. századi Magyarországon*. WJLF–Wesley Egyház- és Vallásszociológiai Kutatóközpont, Budapest, 2012.

Karády-Nagy: Sociology in Hungary

Karády Viktor – Nagy Péter Tibor: *Sociology in Hungary. A social, political and institutional history*. Palgrave Macmillan, London, 2019.

Klukovitsné-Rácz-Szabó: Márki Sándor szakirodalmi munkássága

Klukovitsné Paróczy Katalin – Rácz Béláné – Szabó Éva: *Márki Sándor szakirodalmi munkássága*. Szeged, 1992.

Márki Sándor (szerk.): Mátyás király emlékkönyv

Márki Sándor (szerk.): *Mátyás király emlékkönyv. Kolozsvári szobrának leleplezése alkalmára*. Budapest, 1902.

Márki Sándor: A kolozsvári magyar királyi Ferencz József Tudományegyetem

Márki Sándor: *A kolozsvári magyar királyi Ferencz József Tudományegyetem története és statisztikája*. Kolozsvár, 1896.

Márki Sándor: A M. Kir. Ferencz József-tudományegyetem története

Márki Sándor: *A M. Kir. Ferencz József-tudományegyetem története 1872–1922*. Városi Nyomda és Könyvkiadó, Szeged, 1922.

Mátrai Ernő: A kolozsvári egyetem

Mátrai Ernő: *A kolozsvári egyetem mint kulturai szükséglet*. Aigner, Pest, 1871.

Nagy Péter Tibor: Oktatás és társadalmi mobilitás

Nagy Péter Tibor: *Oktatás és társadalmi mobilitás a 19–20. századi Magyarországon*. Oktatókutató Intézet, Új Mandátum, Budapest, 2010.

Nagy-Toth: A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai

Nagy Róbert-Miklós – Toth Szilárd (szerk.): *Rectorii Universităţii din Cluj (1872-1919) / A Kolozsvári Tudományegyetem rektorai (1872–1919)*. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022.

Szögi-Varga: A Szegedi Tudományegyetem és elődei története I.

A Szegedi Tudományegyetem és elődei története I. A Báthory-egyetemtől a Kolozsvári Tudományegyetemig 1581-1872, Szerk.: Szögi László-Varga Júlia, Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, 2011.

Toth Szilárd (szerk.), Hagyomány és kiválóság

Toth Szilárd (szerk.), *Hagyomány és kiválóság: 150 éves magyar egyetemi oktatás Kolozsváron*, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2023.

Toth Szilárd (szerk.): Transzilvanizmus

Toth Szilárd (szerk.): *Transzilvanizmus: Bánffy Miklós 150., Kós Károly 140., Kemény János 120. születési évfordulójára* Egyetemi füzetek 54. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2024.

Tradiţie şi excelenţă, Daniel David (szerk.)

Tradiţie şi excelenţă. Şcolile academice/de ştiinţă la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, Daniel David (szerk.), Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2019.